

„Проклета авлија“ (одломак) Иво Андрић

За оне који желе да се подсети података о животу и раду Иве Андрића и прошире своја знања могу да посете сајт Задужбине Иве Андрића <https://www.ivoandric.org.rs/>

Тема: однос власти и појединца у тоталитарном режиму

У овом роману Андрић слика турска времена „мутна времена када власт престане да разазнаје правог од кривог“.

Проклета авлија је тамница, затвор крај Цариграда (опасана високим зидинама, види се само део неба, изолована, све подређено мучењу и страдању затвореника).

У одломку пратимо судбину младића Ћамила и околности које су га одвеле у затвор.

Шта сазнајемо о Ћамилу?

Порекло - "мешана крв" (отац Турчин, мајка Гркиња). Од детињства се истицао (изглед, понашање, способности). Волео је да чита, истражује; отац му је омогућио најбоље школовање. Заљубио се у девојку Гркињу, али су се њени родитељи противили, јер су били различите вере. Девојку су силом удали за другог. Ћамил је отишао да студира у Цариград. По повратку је живео усамљено, повучено, у свету књига (сматрали су га за особењака). По чаршији су почеле да круже приче о њему "књиге су му удариле у главу", био је другачији од већине. Његов необичан начин живота изазвао је пажњу и радозналост других. Проучавао је живот Џем-султана (брат Бајазита II). Оклеветали су га да ради против цара.

Ко је валија?

Старешина једне покрајине, султанов намесник (заступник). Представник тоталитарне власти. Није образован а књиге у њему изазивају мржњу и гнев. Не утврђује Ћамилову кривицу (нема доказа да Ћамил ради против султана), већ га одмах шаље у затвор. У страху да му нешто не промакне, да нешто не погреша, он је немилосрдан. Власти служи из интереса, каријеризма. Све што ради, ради због свог положаја, да султан не посумња на њега.

Одломак који илуструје валијин став :

(...) Ако су га набедили и опањакали, он нек се пере, па ће се опрати. Ја нити читам књиге нит' хоћу да мислим за другог. Нек свако мисли за себе. Што ја да стрепим због њега? У мом вилајету свако треба да пази шта ради и говори. Ја знам само једно: ред и закон. Кадија је подигао главу и погледао га оштро и прекорно. – Па, ја мислим, сви то бранимо! Али се захуктали човек није дао смести и зауставити. – Да, ред и закон. А чија глава стрчи изнад тога, срубићу је, царске ми службе, па да је мог јединца сина. Ја заноктице једне овде не трпим, па ни у ту сумњиву ученост овог младог ефендије.

(...) Пропис је пропис, а пропис тако не наређује, него баш овако. О царевима и царским пословима је говорио, нека на царском прагу и одговара. Ено му Стамбол, па нек тамо објашњава све што је прочитао и написао и што је свету о том казивао. Нек они лупају главу о том. Ако је прав, нема шта да се боји. И то је било све. (...)

Задатак - на основу прочитаног одговори на следећа питања:

1. Зашто се Ћамил разочарао и у чему проналази утеху?
2. Како се средина у којој је живео односила према њему? Како је то утицало на његов живот?
3. Због чега је валија ухапсио Ћамила?
4. За шта се, у ствари, бори валија?
5. „Проклета авлија“ приповеда о судбини појединца у тоталитарном режиму. Какав је однос појединца и власти?

Одговоре на питања шаљите до суботе 4.априла на ivanai@sezampro.rs